

Justis- og beredskapsdepartementet
Gullhaug torg 4a
0484 Oslo

Oslo, 23. september 2025

Høringssvar fra Den norske Dommerforening til høring 25/2826 om innføring av kjønnsnøytrale titler og benevnelser i domstolene

Innledning

Med dette inngis Den norske Dommerforenings (Dommerforeningen) høringsuttalelse til høring 25/2826 om innføring av kjønnsnøytrale titler og benevnelser i domstolene.

Høringsuttalelsen har vært behandlet i Dommerforeningens styre. Styret har mottatt innspill fra tillitsvalgte og medlemmer.¹ Samtlige innspill støtter hovedsynspunktene nedenfor.

Hovedsynspunkt – ingen endring

Dommerforeningen bemerker først at vi har forståelse for prinsippet og ønsket om å innføre kjønnsnøytrale titler og benevnelser i alle statens virksomheter. Det har etter vår oppfatning vært gjort flere vellykkede endringer til for eksempel «statsforvalter», «riksmekler», «sysselmester» og «ombud».

Dommerforeningens prinsipale syn er at det av flere grunner er uheldig å endre betegnelsen lagmannsrett og tittelen lagmann, og at dette heller ikke er nødvendig for å ivareta formålet om kjønnsnøytralitet.

Vi viser for det første til at tungtveiende kultur- og rettshistoriske hensyn taler mot forslaget. Betegnelsene lagmann og lagmannsrett har historiske røtter tilbake til vikingtiden. Å gå bort fra betegnelsen lagmann vil være et brudd med 1000 års nesten² sammenhengende rettshistorie. Hensynet til å verne om denne språk-, kultur- og rettshistorien bør etter vårt syn tillegges betydelig vekt, og dette skiller spørsmålet om å avvikle betegnelsene lagmann og lagmannsrett fra de tilsvarende spørsmålene om innføring av kjønnsnøytrale titler på andre områder. Vi viser her til Aasen og Høgetveit Bergs

¹ Om lag 93 prosent av Norges fast utnevnte dommere er medlem av Dommerforeningen

² Det var et opphold 1797–1887, se Åsen og Berg i LoR

artikkel i Lov og Rett 2025 side 289–290, som også Språkrådet har vist til i sin høringsuttalelse. Aasen og Høgetveit Bergs syn er også dekkende for Dommerforeningens syn.

For det andre peker vi på at ordet «mann» gjennom historien dels har blitt brukt om personer av hankjønn og dels mer generelt om personer uavhengig av kjønn. Dette tilsier at det ikke trenger å være i strid med formålet om kjønnsnøytralitet å beholde dagens titler og benevnelser. Tittelen lagmann har svært gamle røtter og går tilbake til norrønt. For en nærmere redegjørelse viser vi til høringsuttalelsene fra Språkrådet, Høgetveit Berg/Aasen og professor Jørn Øyrehagen Sunde, som vi slutter oss til.

For det tredje mener vi at det er klare ulemper ved den foreslåtte benevnelsen «lagrett». Betegnelsen «lagrett» refererer dels til historiske forhold, men i nyere språkbruk brukes betegnelsen om juryen i lagmannsretten som eksisterte frem til 2018. Selv om lagretteordningen nå er avviklet, vil denne i lang tid fremover – for eksempel i forbindelse med arbeidet med å vurdere lagmannsrettens sammensetning og ankeinstansens rolle – være et tema som det er behov for å omtale med en presis språklig betegnelse. Vi slutter oss også her til den nærmere redegjørelsen i høringsuttalelsene fra Språkrådet og Høgetveit Berg/Aasen.

Det er også en klar ulempe ved forslagene i høringsnotatet at det etter vårt syn ikke har latt seg gjøre å finne frem til gode nye titler for «førstelagmann» og «lagmann». Etter vårt syn er ingen av forslagene det pekes på i høringsnotatet, gode.

Endelig ber vi departementet merke seg at Språkrådet, som er en tung høringsinstans i en slik sak, så tydelig motsetter seg forslaget. Etter hva vi kjenner til, har ikke språkrådet hatt så klare innvendinger til andre forslag om navneendringer i retning av mer kjønnsnøytrale titler (se for eksempel høring om endringene av titler i politiloven og tvangsfullbyrdsloven, deres sak 22/6382).

Subsidiært: Lagdommerrett

Subsidiært, dersom departementet likevel mener at betegnelsene lagmannsrett og lagmann skal endres, slutter Dommerforeningen seg til det subsidiære forslaget i Språkrådets høringssvar om at «lagdommerrett» er den beste alternative domstolsbetegnelsen. Vi slutter oss også til at det i så fall vil være en god løsning å beholde tittelen «lagdommer» for dommerne, at domstolleder kalles «førstelagdommer», og at lagmantittelen kan erstattes med at lagdommertittelen suppleres med en funksjonstittel.

Behov for endring av Grunnloven

Vi vil avslutningsvis peke på at betegnelsen lagmannsrett ikke bare fremgår av en rekke lover og forskrifter, men også av Grunnloven § 87. Følgelig vil en endring av betegnelsen lagmannsrett kreve grunnlovsendring.

Etter Dommerforeningens syn vil det være uholdbart å ende opp med ulike navn på andreinstansdomstolene i Grunnloven og i lovgivningen for øvrig.

En eventuell endring av benevnelsen lagmannsrett bør på denne bakgrunn ikke skje uten grunnlovsendring. Dette får konsekvenser for både hvor raskt det vil la seg gjøre å vedta endringene og hvilket flertall som er nødvendig.

Etter vårt syn bør ikke departementet bruke mer ressurser på å gå videre med en navneendring med mindre det anses sannsynlig at forslaget vil oppnå det nødvendige to tredjedels flertall i Stortinget.

Med vennlig hilsen

Torbjørn Saggau Holm
Leder av Den norske Dommerforening

Henrik Smiseth Westborg
Nestleder Den norske Dommerforening